

Jeskyňáři v uniformě

Cavers in uniform

Antonín Jančařík¹

0. Abstract

Special caving units were established in the VIIth Corp of Austrian-Hungarian Army during the Great War. Their task was in exploration and adaptation of caves. Caves were utilized as shelters, stores, hospitals, etc. The utilization of water sources in caves was the important task. Number of caves was discovered and explored by such activity.

1. Úvod

Píše se rok 1915. Svět se již rok zmítá ve válce. Na počátku roku je Itálie, od roku 1882 člen tzv. Trojspolku (Německo, Rakousko-Uhersko a Itálie), stále ještě neutrální. Členství Itálie v Trojspolku bylo prakticky anulováno tajnou dohodou s Francií z roku 1902. I italská neutralita byla více než pochybná. Hlavní územní požadavky Itálie směřovaly především proti Rakousku-Uhersku. Jednalo se především o Jižní Tyrolsko (Trentino), Istrii a Dalmácii. Proto zahájila jednání s představiteli Trojdohody (V. Británie, Francie a Rusko). Tato jednání završila tzv. londýnská dohoda, která byla uzavřena 26.4.1915. Dohoda stanovila podmínky vstupu Itálie do války po boku Trojdohody. Za tuto změnu strany, v historii Itálie oblíbený tah, dostala Itálie příslib splnění všech svých územních požadavků (přestože bylo jasné, že příslib Dalmácie je v přímém rozporu se zájmy dalšího spojence – Srbska). Ovšem již 1.4.1915 náčelník italského generálního štábu generálporučík Luigi Cadorna nařídil tajnou mobilizaci (tzv. plán „*Mobilizzazione rossa*“). Dne 4.5.1915 začalo přesouvání jednotek k rakousko-uherským hranicím a 22.5.1915 byla vyhlášena všeobecná mobilizace. Následujícího dne vyhlásil italský král Vittorio Emanuele III. rakouskému císaři Františku Josefu I. válku. Boje v plném rozsahu začaly o měsíc později, 23.6., kdy začala tzv. První bitva na Soči (Isonzo). Toho dne začaly boje v oblasti Krasu (je míněna oblast na jz. Slovinska, částečně zasahující i do Itálie, podle níž se používá pojmenování krasových oblastí v řadě jazyků).

2. Válka v Krasu

Právě Kras byl místem hlavních úderů jedenácti ofenziv, které vedla italská armáda na této frontě v letech 1915-1917. Stejně jako na západní frontě přešly zde boje do zákopové války, ve které se postupy během jednotlivých ofenziv měřily v dobrém případě na stovky metrů. Od pobřeží až k horám vyrostly linie zákopů a zátarasů z ostnatého drátu. Tyto linie byly po dobu více než dvou let prohlubovány a zdokonalovány. Budování zákopů v krasu bylo velice obtížné. Skalní podloží se nachází pod tenkou vrstvou zeminy. Proto v prvním období byly zákopy nahrazovány zídками z kamenů. Toto však bylo pouze provizorní, nevyhovující řešení. Jakýkoliv zásah do zídek způsobil rozmet množství kamenných odštěpků, které měly prakticky stejné účinky, jako původní střela. Proto byly, většinou v období po třetí a čtvrté italské ofenzivě na přelomu let 1915 a 1916, zákopy vystříleny pomocí výbušnin přímo do skály. Kamenné zídky byly nahrazeny prefabrikovanými betonovými díly nebo ocelovými pancíři.

Zákopy byly ochranou pouze proti pěchotním zbraním. Proti dělostřelectvu mohly ochránit pouze podzemní prostory – kaverny. Ty bylo třeba budovat i v zázemí. Zde sloužily jako prostory

pro odpočinek mužstva, nemocnice, velitelská stanoviště, sklady munice apod. Opevňovací práce v Krasu, v úseku zde působícího VII. armádního rakousko-uherského sboru spadaly do kompetence generála Kuchinky. Z jeho popudu vznikla unikátní jednotka s názvem *Höhlenbaudetachment d. K. u. K. VII. korps* (Jeskyňářský stavební oddíl VII. sboru). Jeho 500 mužů, z nichž mnozí byli členy lublaňské jeskyňářské skupiny (*Društva za raziskovanje jam Ljubljana*) vedl známý speleolog nadporučík Alois Peter Bock (jeho členem byl i jeho bratr, také speleolog, nadporučík Hermann Bock). Do května 1917 tento oddíl připravil úkryty v jeskyních pro 1 156 vojáků. Mezi tyto prostory patří např. v okolí Temnice *Lojzova jama* (obr. 2), *Klobasja jama*, *Krompirjeva jama*, *Municijska jama* (obr. 1) a řada dalších.

Obr. 1. Municijska jama u Temnice (Munitionshöhle) v září 1916. V průběhu války byly spojeny dvě přírodní jeskyně (Offenerhöhle a Haupthöhle) a rozšířeny vchody do nich (foto ze sbírky Davida Erika Pipana).

Fig. 1. Municijska Cave at Temnice (Munitionshöhle) on September 1916. Two natural caves (Offenerhöhle a Haupthöhle) were enlarged and connected during the War (photo from archive of David Erik Pipan).

¹ email: Antonin.Jancarik@seznam.cz

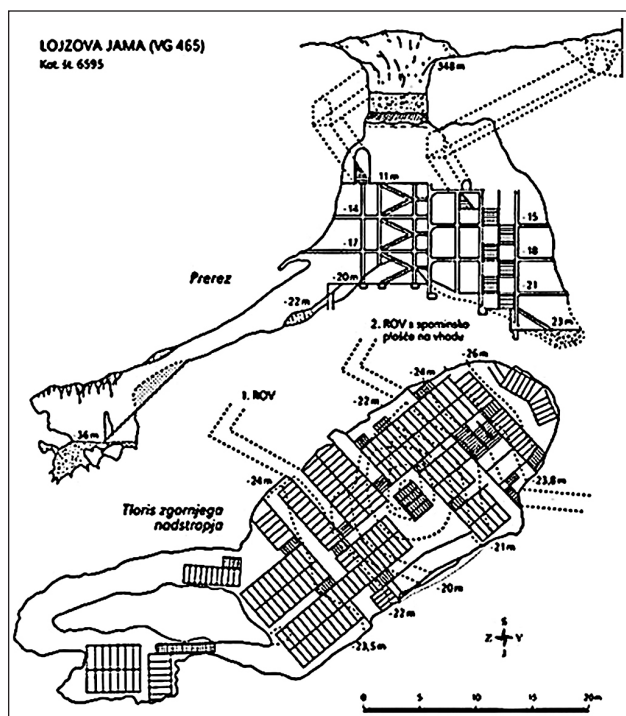
Český kras (Beroun), XXXIII (2007), 59-61, 4 obr., 5 foto na obálce

© Muzeum Českého krasu

ISSN 1211-1643

ISBN 978-80-903477-2-4

Nejnámější z těchto jeskyní je v poslední době tzv. *Lojzova jama* (obr. 2). Nachází se vlevo od cesty mezi Kostanjevici a Novelo, asi 800 m sz. od Novela. V jugoslávském katalogu jeskyní je vedena pod číslem 6595 a pod jménem *Jama številka 91*. V italském katalogu má číslo VG465 a jméno *Pozzo dei Colombi*. Starší název jeskyně je *Golobja jama*. Na přelomu let 1916 a 1917 byla v průběhu 4 měsíců upravena na bezpečný úkryt pro asi 200 vojáků. V ústřední, asi 23 metrů hluboké šachtě byly vybudovány tři plošiny. Centrální šachta byla zastřešena. Přístup byl umožněn dvěma asi 45 m dlouhými svážnými štolami, které vedou do v. ležícího závrtu. Tyto štolky sloužily i pro větrání. Nad vchodem do levé štolky je umístěna betonová deska, na níž jsou nejdůležitější osoby, podílející se na tomto díle.

Obr. 2. Plán a řez jeskyně Lojzova jama včetně úprav provedených v období I. světové války oddílem nadporučíka Becka (podle Bertarelliho 1926).

Fig. 2. Plan and section of Lojzova Cave including adaptations by troops of Lt. Beck during the Great War (after Bertarelli 1926).

Oddíl nadporučíka A. P. Becka nebyl jedinou jeskyňářskou jednotkou, která na sočské frontě působila. V oblastech *Trnovsky gvozď*, *Lokovec* a *Banjšice* působila jednotka s názvem *Höhlenforschergruppe Lt. Michler* (Jeskyňářská skupina poručíka Michlera; obr. 3.). Poručík Ivan Michler (1891-1982) byl také členem lublaňské jeskyňářské skupiny. Hlavním úkolem této skupiny bylo vyhledávání vodních zdrojů v jeskyních. Do konce své činnosti v říjnu 1917 se jim podařilo nalézt a zdokumentovat 106 nových jeskyní. Další člen lublaňské jeskyňářské skupiny nadporučík Pick (1878-1944) v generálním štábu v Postojné projektoval vodovod, který vyřešil další závažný problém vojsk v Krasu – nedostatek vody. Pavel Kunaver (1889-1988) sice v jeskyňářských vojenských jednotkách působil jen krátce (od dubna 1917), ale jeho poznámky dnes patří k jednomu z důležitých pramenů k tomuto zajímavému tématu, jehož další výzkum přinese jistě další zajímavé poznatky.

Obr. 3. Oddíl poručíka Michlera v Trnovském gvozdě se skupinou běženců (foto ze sbírky dr. J. Kunavera).

Fig. 3. Troop of Lt. Michler in the Trnovski gozd with group of refugee (photo from archive of dr. J. Kunaver).

Obr. 4. Pavel Kunaver.

Fig. 4. Pavel Kunaver.

3. Pavel Kunaver

* 18.12.1889 Lublaň

† 19.4.1988 Lublaň

Pavel Kunaver byl jedním ze šesti dětí France a Celestýny Kunaverových. V roce 1910 absolvoval učitelský ústav v Lublani. V témže roce se stal jedním ze zakládajících členů lublaňské jeskyňářské skupiny. V té době byl spolu se svým bratrem Jožem jedním ze zakladatelů jeskyňářství a horolezectví ve Slovinsku.

Byl členem horolezecké skupiny Dren a s I. Kováčem a I. Michlerem jako první Slovinci vystoupili bez průvodce Triglavskou stěnou. Nastoupil jako učitel na základní školu ve Viči. V roce 1913 složil zkoušky na učitele měšťanské školy, potom

navštěvoval vídeňskou učitelskou akademii a jeden rok studoval geografii na vídeňské universitě. Dne 13.1. 1915 nastoupil jako jednoroční dobrovolník k lublaňskému 2. horskému střeleckému pluku. Pro slabé zdraví byl uznán neschopným služby u bojových jednotek (u výkonného jeskyňáře a horolezce zajímavé, ovšem ne zcela ojedinělé) a přeřazen k ostraze zajateckého tábora v Marchtrenku. V srpnu 1916 se v Innsbrucku setkal s kolegou z jeskyňářské skupiny nadporučíkem ing. Pickem, který zahájil jednání o jeho přeložení do oddílu nadporučíka Bocka. Toto přeložení se však podařilo až 10.3.1917, ale již 15.4. byl pře-

ložen ke skupině poručíka Michlera, v níž sloužil až do konce války. Po skončení války vyučoval zeměpis na 2. měšťanské škole v Spodnji Šiške (1919-1929) a posléze se stal ředitelem základní školy v Zg. Šiške (1929-1945). Po druhé světové válce (1945-1961) vyučoval zeměpis na klasickém gymnáziu, a potom (1961-1970) astronomii na gymnáziu v Šentvidu u Lublaně.

Celý život měl tři velké záliby – hory, jeskyně a hvězdy. Jakožto pedagog předával svůj zájem o tyto obory i svým žákům. Napsal nebo přeložil 36 knih a stovky článků ve Slovinsku i zahraničí. Mezi ně patří i první populárně vědecká publikace o krasu ve slovinštině (*Kraški svet in njegovi pojavi*) z roku 1932. Inicioval výstavbu několika školních a obecních hvězdáren. Byl zakládajícím členem slovinského skautského hnutí a řadu let pracoval v jeho vedení. Byl známý pod jménem *Sivi volk*. Za svou činnost obdržel řadu vyznamenání a ocenění. Pavel Kunaver patří mezi čelní představitele národního hnutí a propagátora věd ve Slovinsku.

Doporučená literatura

- Bertarelli L.V. (1926): *Duemila Grotte*. – Turing Club Milano: 1-163. Milano.
- Klavora V. (1997): *Škabrijel 1917*. – Mohorjeva založba:1-254. Celovec-Ljubljana-Dunaj.
- Simić M. (1996): *Po sledeh soške fronte*. – Založba Mladinska knjiga:1-231. Ljubljana.
- Österreichische Staatsarchiv Kriegsarchiv, Wien.